

as well as a number of useful skills: the ability to process large amounts of information, analyze large amounts of information, compare, draw conclusions, formulate your own point of view, and argue it. Students learn to interact effectively, create an atmosphere of understanding and mutual assistance, discover and improve their abilities. This article emphasizes new roles of the teacher in the use of technologies of development of critical thinking. The authors emphasize the need to include such pedagogical technologies in the educational process.

Key words: critical thinking, high school, pedagogical technology, methods of development of critical thinking, project method, problem learning, activity training, sensory-search training, self-education.

УДК 372.881.1

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2020.72-1.36>

Дімітрова С. Д., Гиря Н. П.

РОЗВИТОК КРЕАТИВНИХ ЗДІБНОСТЕЙ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ВИЩОЇ МАТЕМАТИКИ

Досліджені особливості розвитку креативної компетентності студентів технічних вузів у процесі викладання курсу з вищої математики. Визначено основні психолого-педагогічні підходи щодо розуміння поняття «креативна компетентність інженера». Креативна компетентність, як складова професійної компетентності інженера, обумовлена необхідністю розвитку творчих здібностей студента технічного університету з метою прояву ініціативи, самостійності, творчості та дослідницьких здібностей у його майбутній інженерній діяльності. Вища математика дає можливість майбутньому інженеру навчитися краще розуміти сенс поставленого перед ним завдання, вміти правильно й логічно міркувати, отримати навички алгоритмічного мислення. Взагалі, вища математика, як навчальний предмет, потрібна для інтелектуального розвитку особистості. Важко уявити собі галузь науки, яка могла б вирішувати свої завдання без застосування знань з математики та використання математичних методів для розв'язання поставлених задач. У роботі також окреслюються групи методів та підходів, які використовуються у процесі викладання вищої математики для формування необхідної компетенції. Зроблено висновок, що застосування змішаної моделі навчання у математичних дисциплінах значно підвищує зацікавленість студентів в освоєнні дисципліни, надає викладачу більше інструментів та можливостей для формування креативної складової, стимулює студента до пізнавальної та самостійної роботи, надає більше можливостей для розширення й поглиблення знань та формування необхідних навичок та якостей, зокрема, креативності, тобто створює концепцію розвитку нової педагогічної технології в організації навчання. У статті відокремлені етапи розвитку креативних можливостей студентів в процесі вивчення курсу вищої математики в технічному університеті: 1 – мотиваційний (вивчення літератури, підвищення мотивації вивчення за рахунок постановки завдань з інших областей знань; ознайомлення з основними поняттями); 2 – підготовчий (здійснення спільної з викладачем творчої діяльності); 3 – дослідницький (спільне, групове та індивідуальне рішення задач творчого характеру); 4 – компетентнісний (самостійна творча математична діяльність).

Ключові слова: креативна компетентність, вища математика, інженер, етапи розвитку креативних можливостей студентів/

Стрімкий розвиток сучасної світової економіки і технічного прогресу пред'являє жорсткі вимоги до кваліфікації майбутніх інженерів і до якості освіти в технічних університетах. Зростають вимоги до рівня підготовки випускників, готовність вирішувати на високому професійному рівні комплексні завдання. Традиційний підхід до навчання «озброював» студентів об'ємним багажем знань, які часто виявлялися не затребувані в реальному житті. Сьогодні це вже зовсім не відповідає сучасним цілям освіти. Найточніше відображає природу реформуючих процесів в освітній сфері компетентнісний підхід, який орієнтує систему освіти не тільки на накопичення знань в процесі навчання, а й на вміння використовувати отримані знання, впроваджувати їх у професійну діяльність. Отже, виникає необхідність розвитку таких здібностей особистості, які найбільшою мірою розкривають її індивідуальність і творчий потенціал. У цьому аспекті саме креативність стає тією якістю, що забезпечує особистості можливість адаптуватися до мінливих умов життя, досягти успіху у професії.

Формування креативної компетентності майбутніх інженерів повинно здійснюватися у межах засвоєння комплексу дисциплін. Найбільші можливості в цьому аспекті, на наш погляд, надають фундаментальні дисципліни, основою яких є вища математика. Математика завжди була невід'ємною і істотною складовою частиною людської культури, вона є ключем до пізнання навколишнього світу, базою науково-технічного прогресу і важливим компонентом розвитку особистості. Вища математика дає можливість майбутньому інженеру навчитися краще розуміти сенс поставленого перед ним завдання, вміти правильно, логічно міркувати, отримати навички алгоритмічного мислення. Фахівцю, з одного боку, необхідно вміння аналізувати, відрізняти гіпотезу від факту, критикувати, схематизувати, чітко висловлювати свої думки, з другого боку, – розвинути свою уяву і інтуїцію (просторове уявлення, здатність передбачати результат та шлях рішення). Інакше кажучи, математика потрібна для інтелектуального розвитку особистості. Вища математика,

як навчальний предмет, має абстрактну мову, чітку систему вправ та прикладів для закріплення отриманих знань. Важко уявити собі галузь науки, яка могла б вирішити свої завдання без застосування знань математики та математичних методів розв'язання для дослідження поставлених завдань.

Мета статті полягає у дослідженні особливостей розвитку креативної компетентності майбутніх інженерів у процесі викладання вищої математики, що деталізується у таких завданнях: визначення основних психолого-педагогічних підходів щодо розуміння поняття «креативна компетентність інженера»; відокремлення педагогічних умов та етапів розвитку креативних можливостей студентів, ознайомлення з прийомами формування креативної компетентності майбутніх інженерів у процесі викладання вищої математики.

Термін «інженер» виник від латинського слова *ingeniare*, що має декілька значень – «творити», «створювати», «здібності», «винахідливість». Аналіз сучасних джерел засвідчує, що сьогодні найчастіше інженер позиціонується науковцями як фахівець з вищою технічною освітою, який застосовує наукові знання для вирішення технічних задач, керування процесом створення технічних систем, проектування, організації виробництва, впровадження у нього науково-технічних нововведень; фахівець, який на основі теоретичних знань і матеріальних засобів створює різні об'єкти, матеріальну продукцію чи проекти; фахівець, пов'язаний з особливим родом занять – винахідництвом; суб'єкт технічної діяльності.

Проаналізувавши позиції науковців, узагальнимо висунуті ними положення щодо характеристики сучасного інженера: стійке, усвідомлене й позитивне ставлення до своєї професії, прагнення до постійного розвитку свого професійно-особистісного потенціалу; висока професійна компетентність, оволодіння всією сукупністю необхідних у трудовій діяльності фундаментальних і спеціальних знань, умінь і навичок (теоретична та практична підготовленість, готовність здійснювати всі види професійної діяльності, визначені освітніми стандартами спеціальності); оволодіння сучасними методами моделювання, прогнозування та проектування, а також методами наукових досліджень і випробувань, необхідними для створення нових інтелектуальних цінностей та матеріальної продукції; розвинена здатність до творчого підходу у вирішенні професійних завдань, вміння орієнтуватися в нестандартних умовах і позаштатних ситуаціях, аналізувати пересічні проблеми, самостійно розробляти й реалізовувати план необхідних дій в мінливих умовах; володіння методами техніко-економічного аналізу виробництва з метою його раціоналізації, оптимізації й реновації, а також методами екологічного забезпечення виробництва та інженерного захисту навколишнього середовища; висока комунікативна готовність до роботи в професійному (виробничому, науково-технічному й інформаційному) та соціальному середовищі, знання психології та етики спілкування, володіння навичками управління; усвідомлена особиста громадянська та професійна відповідальність за результати своєї фахової діяльності.

Зазначені вище вимоги до фахівця-інженера XXI століття показують, що він повинен володіти високим рівнем інтелектуальної, фундаментальної, спеціальної, практичної підготовки, бути носієм високого рівня інтелектуальної культури та інноваційного мислення, орієнтованого на нововведення та прогресивний розвиток виробництва, тобто вирізнятися творчим підходом та креативністю.

Здійснений аналіз наукових праць окресленої проблематики дає змогу стверджувати, що спочатку у науковому дискурсі з'явилося поняття «креативна компетенція», яке увів Д. Пірс, розуміючи під цим творче засвоєння навколишнього світу [8, с.218]. Термін «креативна компетентність» першим увів Р. Епстайн у 2005 році. Вчений дає характеристику цьому феномену як готовності адаптивно використовувати отримані знання, доповнювати систему знань самостійно і прагнення до самовдосконалення [7]. Дослідження педагогічного змісту поняття «креативна компетентність» дозволяє визначити цей феномен як складне особистісне утворення, що охоплює сферу інтелекту, емоцій, моральних цінностей та уможлиблює на принципово новому, інтегративному рівні перенесення набутих компетентностей з однієї галузі життєдіяльності в іншу з метою або досягнення принципово нового результату діяльності, або виконання діяльності на принципово новому якісному рівні.

Креативність, творчий підхід до вирішення інженерної задачі, оригінальний погляд на професійну ситуацію доповнює знання, сприяє створенню незаних ще речей. На думку В. Моляко, інженерна творчість ближча до винахідництва, ніж до наукового дослідження, оскільки, щоб творчо сконструювати виріб, часто ґрунтуються на відомих принципах і елементах, але з'єднаних якимось новим, оригінальним способом. Творчому інженерові завжди притаманна невгамовна допитливість і прагнення створити щось незвичайне за допомогою не традиційних, а оригінальних рішень. Тому у процесі професійної підготовки у майбутнього інженера мають формуватися та розвиватися такі якості як: компетентність; творчість; креативність; аналітичне мислення; здатність досягати поставленої мети; організаторські здібності; комунікативність; готовність долати труднощі; постійне підвищення власної компетентності; здатність приймати раціональні рішення у відповідальних ситуаціях; відповідальність; високий рівень загальної та психологічної культури; гуманістичне осмислення технічних проблем [2, с. 32-33]. Отже, креативна компетентність як складова професійної компетентності інженера визначається необхідністю розвитку творчих здібностей студента технічного університету з метою прояву ініціативи, самостійності, творчості, дослідницьких здібностей у його майбутній інженерній діяльності.

Формування творчих здібностей – завдання надзвичайної складності та актуальності. Процес творчості цікавив таких мислителів і вчених як Платон, Р. Декарт, А. Пуанкаре, Д. Гільберт, А. Н. Колмогоров

і багатьох інших. Увагу до творчості з боку філософів і вчених різних спеціальностей можна пояснити тим, що це пов'язано з вічними проблемами розуміння сутності людини, її місця в світі.

Французькі математики Пуанкаре та Адамар виділили чотири етапи творчого процесу креативності: 1) підготовчий етап (спроба вирішити задачу звичайними способами); 2) інкубаційний період (звичайні способи не допомогли, завдання відкладене, ви переключаетесь на інші заняття); 3) прозріння (раптово з підсвідомості виникає відповідь); 4) перевірка (всебічний аналіз знайденого рішення на допустимість і придатність).

Зазначимо, що зазвичай доцільно розмежовувати поняття «креативність» та «творчість», під поняттям «творчість» маючи на увазі процес, у якому проявляється креативність. Таким чином, викладачу необхідно мати набір технологій та підходів, щоб цілеспрямовано формувати та виховувати креативну складову ще під час навчання, бо саме креативна складова має бути однією з цілей навчання. Розглянемо, які підходи застосовуються при викладанні природничо-математичних дисциплін.

Креативне мислення особистості проявляється в конструктивній діяльності в сукупності здібностей і умінь генерувати нові нестандартні ідеї, вибирати продуктивні способи вирішення завдань. Засобом розвитку креативного мислення, як показує практика, є пізнавальні завдання, вирішення яких передбачає інтелектуальну активність, генерування нових ідей, пошук продуктивних оригінальних рішень. Формувати креативну компетентність, на наш погляд, значить формувати й удосконалювати в студентів розумові операції: аналіз, синтез, порівняння та узагальнення, класифікацію, планування, абстрагування, сприяти оволодінню ними такими характеристиками мислення, як критичність, глибина, гнучкість, широта, швидкість, варіативність, а також розвивати в них уяву та допомагати в отриманні знань різного змісту.

Для студентів технічних спеціальностей найбільшої актуальності набуває розвиток таких якостей, як гнучкість і швидкість, наявність яких дозволяє студентам легше засвоювати дисципліни, а також є необхідною складовою їх майбутньої професійної діяльності. Рішення творчих завдань розвиває в майбутніх інженерів вміння швидко реагувати на мінливі умови і знаходити адекватні шляхи виходу з тих чи інших професійних або життєвих ситуацій.

Поряд з добором спеціальних завдань, що дозволяють розвивати швидкість, гнучкість, оригінальність і точність мислення, викладач може застосувати низку перевірених загальних підходів до стимулювання і розвитку креативної компетентності студентів: 1) забезпечення сприятливої атмосфери; 2) збагачення освітнього середовища різноманітними новими об'єктами; 3) стимулювання пізнавальної активності студентів; 4) творчий характер взаємодії «викладач – студент», створення умов для наслідування творчої поведінки. Також викладачеві необхідно долучити до свого арсеналу спеціальні креативні технології. Креативні технології – це система способів, що сприяють розвитку творчої активності як усвідомленому, цілеспрямованому, керованому та ефективному процесу розумової діяльності в усіх сферах життя людини в контексті операційних, тактичних і стратегічних цілей, з імовірним прогнозом креативного продукту [1, с. 146].

Всі креативні технології можна об'єднати в три великі групи: 1) методи психологічної активізації творчого мислення, що спрямовані на подолання психологічних бар'єрів, які перешкоджають творчому мисленню; 2) методи систематизованого пошуку ідей. Методи цієї групи дозволяють від хаотичного пошуку ідей перейти до системи структурованого пошуку. Таких методів існує немало, найбільш відомі такі: метод фокальних об'єктів, метод контрольних питань тощо; 3) методи керованого пошуку ідей і розвитку творчої уяви. У цю групу методів включені способи розвитку творчої уяви і подолання інерції мислення, розроблені в рамках Теорії рішення винахідницьких задач (Г. Альтшуллер).

Посилаючись на математика сучасності К. Девліна [6] та видатного математика ХХ століття Дж. Пойа [3], об'єднаємо їхні трактування креативності, та надамо визначення «креативності мислення» як неалгоритмічного математичного мислення та здатності розв'язувати проблему, що вимагає незалежних суджень. Виходячи з такого визначення, зрозуміло, що серед низки перевірених часом загальних підходів до формування і розвитку креативної складової у навчанні, а саме підбору спеціальних завдань, стимулювання пізнавальної активності студентів та ін., необхідно окремо звернути увагу на характер взаємодії «викладач – студент». Завдяки впровадженню, наприклад, змішаної моделі навчання, ця взаємодія виходить на інший рівень та стає більш ефективною.

В книзі [5] подано означення змішаного навчання (*blended learning*), тобто такої форми навчання, яка має поєднувати навчання обличчям до обличчя (*face-to-face*) та за допомогою комп'ютера. Українськими та зарубіжними науковцями проводиться ряд досліджень [4] щодо застосування змішаної моделі навчання математичним дисциплінам. Впровадження такої форми навчання може відбуватися, зокрема, на електронній освітній платформі Moodle, за допомогою якої розробляється електронний курс. Роль такого підходу полягає у комплексному та раціональному об'єднанні компонентів дистанційного (електронного) та традиційного (аудиторного) навчання. Такий підхід надає студентам нові можливості у вивченні дисципліни.

Аналізуючи проведені дослідження, можна зробити висновок, що застосування електронного курсу (або частини курсу) паралельно з аудиторними заняттями значно підвищує зацікавленість студентів в освоєнні дисципліни та рівень комунікації «викладач – студент», надає викладачу більше інструментів та можливостей для формування креативної складової, стимулює студента до пізнавальної та самостійної роботи. Різноманітність форм роботи, що можуть застосовуватися при змішаному навчанні, надає більше можливостей

для розширення та поглиблення знань, формування необхідних навичок та якостей, зокрема, креативності, тобто створює концепцію розвитку нової педагогічної технології в організації навчання.

Формування особистісних якостей студентів проходить поетапно, тому можемо виділити етапи розвитку креативності студентів в процесі вивчення курсу вищої математики в технічному університеті: **мотиваційний** (вивчення літератури, історичних довідок, підвищення мотивації вивчення за рахунок постановки завдань з інших областей; студент знайомиться з основними поняттями, повторює раніше пройдений матеріал); **підготовчий** (здійснення спільної з викладачем творчої діяльності, отримання зразків творчої математичної діяльності); **дослідницький** (спільне, групове та індивідуальне рішення задач творчого характеру); **компетентнісний** (самостійна творча математична діяльність).

Кожному з етапів відповідають наступні креативні якості: мотиваційному – гнучкість мислення, здатність до встановлення зв'язків між задачами; підготовчому – вміння висувати гіпотези, розуміти яке коло питань окреслює задача, здатність до встановлення зв'язків між задачами, об'єктами і процесами; дослідницькому – швидкість, гнучкість і оригінальність мислення; інтуїція, здатність висувати та аналізувати гіпотези; естетичні якості особистості; здатність до встановлення несподіваних зв'язків між об'єктами і процесами; компетентнісному – гнучкість і оригінальність мислення; вміння аналізувати гіпотези та перевіряти їх; вміння прогнозувати результати математичної діяльності та формулювати нові завдання з окресленого кола питань; подолання стереотипів мислення; естетичні якості особистості; здатність до встановлення несподіваних зв'язків між об'єктами і процесами.

Наведені вище етапи розвитку креативності студентів можна простежити і в ході вивчення курсу вищої математики та його застосування в технічних дисциплінах: **мотиваційний** (вивчення матеріалу курсу вищої математики на першому і другому курсах: студенти знайомляться з основами лінійної алгебри, аналітичної геометрії і математичного аналізу, рішенням математичних задач, які мають додатки в інженерних дослідженнях); **підготовчий** (вивчення матеріалу спецкурсів, на яких студенти знайомляться з основними поняттями і методами дослідження інженерних моделей за допомогою математичного апарату); **дослідницький** (написання курсових робіт, студенти пробують себе в якості самостійного творця при дослідженні поставленої інженерної задачі, а викладач виступає в ролі помічника); **компетентнісний** (вивчення матеріалу в магістратурі, де студент демонструє свої здібності самостійно знаходити розв'язання поставлених проблем та ставити перед собою нові завдання).

На підготовчому і дослідницькому етапах студент в кожному досліджуваному блоці проходить етапи розвитку креативності, починаючи з мотиваційного, коли він зацікавлюється новою темою, і, закінчуючи компетентнісним, де студент проводить самостійне дослідження.

Здійснений аналіз різноманітних точок зору вчених на розуміння креативної компетентності інженера дозволяє конкретизувати цю категорію як здатність особистості до варіативності, гнучкості, інноваційності мисленнєвої діяльності, що передуює процесу творчої дії. Креативність не є вродженою характеристикою індивіда, вона може бути сформованою завдяки особливим умовам виховання та навчання. У процесі викладання в університеті майбутнім інженерам вищої математики і її застосування в технічних дисциплінах важливо пробудити в них бажання подальшого розвитку креативних можливостей, оскільки саме воно сприяє формуванню необхідних професійних якостей, що будуть затребувані в їх подальшій професійній діяльності.

Використана література:

1. Кречетников К. Г. Проектирование креативной образовательной среды на основе информационных технологий в вузе. Москва : Госкоорцентр, 2002. 296 с.
2. Моляко В. О. Творчий потенціал людини як психологічна проблема. *Обдарована дитина*. 2005. № 6. С. 2-11.
3. Пойа Д. Математическое открытие. Решение задач: основные понятия, изучение и преподавание / пер. с англ. В. Бермана. Москва : Наука, Физматлит, 1970. 456 с.
4. Рашевська Н. В. Використання інноваційних технологій у процесі навчання вищої математики. *Педагогіка вищої та середньої школи*. 2013. № 38. С. 261-265.
5. Bonk C.J., Graham C.R. The handbook of blended learning environments: global perspectives, local designs. San Francisco: Jossey-Bass Pfeiffer, 2006. 32 p.
6. Devlin K. What is mathematical creativity, how do we develop it, and should we try to measure it? Part 1: web-site. URL: <https://www.mathvalues.org/masterblog/2019/1/25/what-is-mathematical-creativity-how-do-we-develop-it-and-should-we-try-to-measure-it-part-1>.
7. EUR-ACE System: web-site. URL: <http://www.enaee.eu/eur-ace-system>.
8. Ruchen D.S. Key Competencies for a Successful Life and a Well-Functioning Society. Göttingen: Hogrefe & Huber Publishers, 2003. 206 p.

References:

1. Krechetnikov, K. G. (2002). *Proektirovanie kreativnoy obrazovatel'noy sredy na osnove informatsionnykh tekhnologiy v vuze* [The designing a creative educational environment based on information technology at a university]. Moscow : Goskoortsentr [in Russian].
2. Molyako, V.O. (2005). *Tvorchyi potentsial liudyny yak psykholohichna problema* [Human creative potential as a psychological problem]. *Obdarovana dytyna – Gifted child*, 6, 2-11 [in Ukrainian].
3. Polya, G. (1970). *Matematicheskoe otkrytie. Reshenie zadach: osnovnyie ponyatiya, izuchenie i prepodavanie* [Mathematical discovery. Learning and teaching problem solving: basic concepts]. (V. Berman, Trans). Moscow : Nauka, Fizmatlit [in Russian].

4. Rashevskaya, N.V. (2013). Vykorystannia innovatsiinykh tekhnolohii u protsesi navchannia vyshchoi matematyky [The use of innovative technologies in the process of higher mathematics teaching]. *Pedahohika vyshchoi ta serednoi shkoly – Pedagogy of high and secondary school*, 38, 261-265 [in Ukrainian].
5. Bonk, C.J. & Graham, C.R. (2006). *The handbook of blended learning environments: global perspectives, local designs*. San Francisco: Jossey-Bass Pfeiffer.
6. Devlin, K. (2019). *What is mathematical creativity, how do we develop it, and should we try to measure it? Part 1*: web-site. URL: <https://www.mathvalues.org/masterblog/2019/1/25/what-is-mathematical-creativity-how-do-we-develop-it-and-should-we-try-to-measure-it-part-1>.
7. EUR-ACE System: web-site. URL: <http://www.enaee.eu/eur-ace-system>.
8. Ruchen, D.S. (2003). *Key Competencies for a Successful Life and a Well-Functioning Society*. Göttingen: Hogrefe & Huber Publishers.

Dimitrova S. D., Giryra N. P. Development of student's creative abilities in the process of higher mathematics teaching

The peculiarities of the development of creative competence of students of technical universities in the process of teaching higher mathematics are investigated in the article. The basic psychological and pedagogical approaches for understanding the concept of "creative competence of an engineer" are defined. The creative competence as a component of the professional competence of an engineer is needed to develop creative abilities of students of technical universities in terms of taking more initiative, independence in solving tasks, creativity, research abilities in their future engineering activities. The subject of higher mathematics gives to a future engineer a good opportunity to understand a task meaning better, to think correctly and logically, to acquire the skills of algorithmic thinking. Also, the higher mathematics is generally required for an intellectual development of the individual. It is difficult to imagine science or its branch that could solve its tasks without knowledge of mathematics and using mathematical methods for solving those problems. Furthermore, in the paper, the group of methods and approaches required for the formation of necessary competence during the teaching of the higher mathematics are defined. It is concluded that the application of the mixed model of teaching in mathematical disciplines significantly increases the students' interest in mastering the discipline, gives to the lecturer more tools and opportunities for the formation of creative component, stimulates the student for cognitive and independent working, provides more opportunities for expansion and deepening into knowledge qualities, in particular, the creativity, i.e. creates the concept of development of new pedagogical technology in the organization of teaching. Moreover, the stages of development of students' creative abilities in studying the course of the higher mathematics at a technical university are explained in the article as well. The following stages can be highlighted: 1 – motivational (literature search, increasing motivation for studying at the expense of setting tasks from other areas of knowledge; familiarization with the basic concepts); 2 – preparatory (realization in conjunction with the lecturer of creative activity); 3 – research (individual and group solving creative tasks); and, finally, 4 – competent (independent creative mathematical activity).

Key words: creative competence, higher mathematics, engineer, stages of development of creative abilities of students.

УДК 37.01:005.332.4 (045)

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2020.72-1.37>

Дмитрук З. А.

СТРАТЕГІЇ ПРОЦЕСУ ПОЗИЦІОНУВАННЯ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РИНКУ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ

Акцентується увага на тому, що у зв'язку з реформуванням сфери освіти та реалізацією Концепції нової української школи актуалізується проблема позиціонування закладу загальної середньої освіти. Розкривається сутність таких стратегій процесу позиціонування закладу загальної середньої освіти на регіональному ринку освітніх послуг як формування дієвого позитивного іміджу та брендінг освітньої установи. На основі синтезу поглядів дослідників подано визначення термінів «стратегія», «імідж», «брендінг», «бренд». За авторським визначенням, стратегія закладу загальної середньої освіти – це модель узагальнення дій, необхідних для досягнення поставлених цілей шляхом координування і розподілу ресурсів зазначеної освітньої установи. Тобто, розробка стратегії процесу позиціонування закладу загальної середньої освіти полягає в пошуку, розробленні унікальної «сильної» позиції освітньої організації або освітньої послуги, планів досягнення цілей; освоєння, формування та утримання зазначених позицій, враховуючи можливість та ресурси закладу освіти.

Пропонується авторське визначення понять «дієвий позитивний імідж» та «брендінг закладу загальної середньої освіти». Звертається увага на компоненти формування іміджу, бренду закладу освіти та тісний зв'язок зазначених процесів з рівнем розвитку освіти в регіоні та країні. Дієвий імідж закладу загальної середньої освіти розглядаємо як образ, наповнений позитивним змістом та спрямований на створення та підтримку ефективного зв'язку з громадськістю, що є необхідною умовою його конкурентоспроможності на ринку освітніх послуг. Відзначається, що дієвий позитивний імідж закладу загальної середньої освіти, спрямований на створення та підтримку ефективного зв'язку з громадськістю, є необхідною умовою його конкурентоспроможності на ринку освітніх послуг. У статті акцентується увага на позиціях відомих науковців з питань визначення, формування та підтримки в актуальному стані основних стратегій процесу позиціонування закладу загальної середньої освіти на регіональному ринку освітніх послуг.